

Opinie: **Gratis fiets of ontbijt helpt niet: Jawel hoor; toch wel!**

Op maar liefst 710 basisscholen smeren ouders 's ochtends boterhammen voor hun kinderen die anders met lege maag aan hun schooldag beginnen. Landelijke dagbladen schrijven interessante rapportages over dit programma Schoolmaaltijden van het Jeugdeducatiefonds, en actualiteitenprogramma's als *Een Vandaag* besteden er zendtijd aan.

Het is dan ook een belangrijk thema, want bijna één op de zeven kinderen van 4 tot en met 12 jaar *begint zonder ontbijt aan de dag*, aldus onderzoek van Nationaal Schoolontbijt, een initiatief van NBC Kenniscentrum voor de Bakkerij. Dat zijn maar liefst 200 duizend kinderen. Volgens onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) gaat het zelfs *om een kwart van de kinderen*. Een onthutsend hoog aantal dus, in een van de meest welvarende landen ter wereld.

Dat zoveel kinderen met lege maag aan hun dag beginnen heeft meerdere oorzaken, maar de belangrijkste is toch wel armoede. Ongeveer 10 procent van de Nederlandse ouders heeft domweg *niet genoeg middelen* om voor hun kinderen een ochtendboterham te smeren. En dan zwijgen we nog over het veel hogere percentage ouders dat er niet in slaagt hun om hun kroost te voeden volgens de gezonde schijf van vijf.

Prikkelbaar

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die zonder ontbijt aan hun dag beginnen, minder energie hebben, zich slechter kunnen concentreren, minder goed presteren op school en vaker *vermoeid en prikkelbaar zijn*. Ze hebben ook minder zin om te spelen of te sporten en slapen slechter. Op korte termijn leidt dit tot minder welzijn en op langere termijn tot meer gezondheidsproblemen en een grotere sociaaleconomisch achterstand ten opzichte van kinderen die wel (goed) ontbijten.

Dit probleem is al lang en breed bekend. En dat is dan ook de reden dat een landelijke actie er nu voor zorgt dat op 710 van de ruim 6.500 basisscholen voor een schoolontbijt of schoollunch wordt gezorgd. Vorig jaar stelde de overheid voor dit programma *166 miljoen euro beschikbaar*.

Toch is het de vraag of dit programma wel voldoende oplevert. Om te beginnen vertegenwoordigen deze 710 scholen minder dan 11 procent van alle basisscholen in Nederland. Daarnaast krijgen de kinderen op deze scholen alleen maar een maaltijd op de dagen dat ze daadwerkelijk op school aanwezig zijn. Omdat basisschoolkinderen vanwege vakanties, weekenden, feestdagen en studiedagen slechts 194 dagen per jaar naar school gaan, valt te vrezen voor de overige 171 dagen.

Hand- en spandiensten

Bovendien moeten ouders het schoolontbijt vóór schoolaanvang zelf organiseren. Vaak zijn het ouders die er eigenlijk niet aan toe komen om hand- en spandiensten op school te leveren. Al was het maar omdat ze van de ene naar de andere deeltijdbaan moeten rennen. Ervaring leert dat schoolontbijtouders na een enthousiasme start snel weer afhaken.

En om aan het ontbijt mee te doen, moet een school bewijzen dat meer dan 30 procent van haar populatie onder het bestaansminimum leeft. Scholen onder die 30 procent vallen sowieso buiten de boot; een van de redenen waarom slechts een op de tien van alle basisscholen in Nederland aan het programma Schoolmaaltijden meedoet. En dat is toch wel erg bescheiden in vergelijking tot de miljoenen euro staatssubsidie.

Vers fruit

Maar het kan beter, effectiever en waarschijnlijk ook nog goedkoper. In 2019 startte een particulier initiatief met het wekelijks leveren van ontbijttassen voor inmiddels ruim 3.500 kinderen in 23 gemeenten, een project dat uitgroeide tot wat het 'Nederlands Jeugd Ontbijt' *is gaan heten*. Zo'n 400 vrijwilligers halen wekelijks bij lokale supermarkten ontbijttassen op met zeven gezonde ontbijtjes en vers fruit. Die leveren zij wekelijks op een vast moment af bij de aangemelde kinderen. Dat gebeurt thuis, kosteloos en in anonimiteit. 52 weken per jaar.

De ontbijttassen van het Nederlands Jeugd Ontbijt worden deels gefinancierd met geld van organisaties, bedrijven en particulieren en deels met subsidies vanuit de gemeenten. Jaarlijks ontvangen gemeenten van het Rijk een budget om armoede te bestrijden, waaronder kinderarmoede. Gemeenten kunnen dit geld inzetten voor ontbijtjes van kinderen, die door de ouders zelf zijn aangemeld.

Constructief

Het is een initiatief dat naadloos gekoppeld kan worden aan de Schoolmaaltijden van het Jeugdeducatiefonds. Door constructieve samenwerking kunnen kwetsbare schoolkinderen geen 194 dagen, maar 365 dagen per jaar van start gaan met een gezond ontbijt. Het zou mooi zijn als plaatselijke initiatieven hiermee een platform krijgen om duurzaam een positieve bijdrage te leveren.

Het geld (166 miljoen euro) is aanwezig, en voldoende vrijwilligers zijn er ook. Wij stellen ons organisatie-model graag beschikbaar. Het is slechts een kwestie van overeind komen en in samenwerking met elkaar aanpakken. Nu.

Over de auteur

Jacques Hendrikx is initiatiefnemer en voorzitter van de Stichting Nederlands Jeugd Ontbijt en medebestuurslid Stichting LunchMaatjes Utrecht.